

**ABMK PK 137+70 DAGI "IKKILIK" SUV TAQSIMLASH INSHOOTINING JOYLASHGAN
XUDUDNING TABIIY SHAROITI VA IQLIMI**

"Umumtexnika fanlar" kafedrası stajor- o'qtuvchisi

Bozorov B.E

"Gidrotexnik inshootlar va nasos stansiyasi" kafedrası stajor-o'qtuvchisi

Qayimova S.S

"Tiqxmmi" milliy tadqiqot universiteti

buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti

Annotatsiya: *ABMK PK 137+70 dagi "Ikkilik" suv taqsimlash inshooti Olot tumanida joylashgan bo'lib, hududning tabiiy geografik zonasi cho'lli hudud bo'lib, asosan Qizilqum cho'lida joylashgan. Olot tumani iqtisodining asosini qishloq xo'jaligi (paxtachilik, g'allachilik, mevachilik, polizchilik, sabzavotchilik, bog'dorchilik, chorvachilik) tashkil etadi. Tuman dehqonchiligida sug'oriladigan yerlar 43.7 ming ga, cho'l yaylovlari 54.5 ming ga. Bu xavo o'sha davrda quruqligini ko'rsatuvchi faktordir. Sug'orish mavsumida garmselning tezligi ayniqsa, iyul va avgust oylarida kuchayib ketadi va bu narsa anchayin salbiy oqibatlarga olib keladi.*

Tayanch so'zlar: *ABMK, Ikkilik, Sug'orish, Yerlar, Daryo, Ko'l.*

**ПРИРОДНЫЕ УСЛОВИЯ И КЛИМАТ МЕСТНОСТИ, ГДЕ РАСПОЛОЖЕНО
ВОДОРАСПРЕДЕЛИТЕЛЬНОЕ СООРУЖЕНИЕ «ИККИЛИК» В АБМК ПК 137 70.**

Бозоров Б.Э

Департамент общих инженерных наук Преподаватель-стажер,

Қайимова С.С

стажер-тренер кафедры «Гидротехнические сооружения и насосные станции».

*Бухарского института управления
природными ресурсами НИУ «ТИИИМСХ»*

Аннотация: *Водораспределительный узел «Иккилик» в АБМК ПК 137 70 расположен в Олотском районе, природно-географической зоной участка является пустынная местность, в основном расположенная в пустыне Кызылкум. Основу экономики Олотского района составляет сельское хозяйство (хлопководство, зерноводство, плодоводство, рисоводство, овощеводство, садоводство, животноводство). 43,7 тыс. га орошаемых земель и 54,5 тыс. га пустынных пастбищ в районном сельском хозяйстве. Это фактор, указывающий на сухость*

воздуха в это время. В поливной сезон норма гармсея увеличивается, особенно в июле и августе, и это имеет весьма негативные последствия.

Ключевые слова: АБМК, Бинар, Орошение, Земли, Река, Озеро.

NATURAL CONDITIONS AND CLIMATE OF THE AREA WHERE THE "IKKILIK" WATER DISTRIBUTION FACILITY IS LOCATED IN ABMK PK 137 70.

Bozorov B.E

Department of General Engineering Sciences Trainee teacher, Email:

S.S. Qayimova

*intern-trainer of the "Hydraulic structures and pumping station" department
Bukhara institute of natural resources management of the National research
university of TIAME.*

Abstract: *"Ikkilik" water distribution facility in ABMK PK 137 70 is located in Olot district, the natural geographical zone of the area is a desert area, mainly located in the Kyzylkum desert. The economy of Olot district is based on agriculture (cotton growing, grain growing, fruit growing, rice growing, vegetable growing, horticulture, animal husbandry). 43.7 thousand ha of irrigated land and 54.5 thousand ha of desert pastures in district agriculture. This is a factor that indicates the dryness of the air at that time. During the irrigation season, the rate of garmsel increases, especially in July and August, and this has very negative consequences.*

Key words: *ABMK, Binary, Irrigation, Lands, River, Lake.*

ABMK PK 137+70 dagi "Ikkilik" suv taqsimlash inshooti Olot tumanida joylashgan bo'lib, hududning tabiiy geografik zonasi cho'lli hudud bo'lib, asosan Qizilqum cho'lida joylashgan. Tumanni quyidagi relef ko'rinishlariga ajratish mumkin:

- 1) alohida ifodalangan past tog'lar, platolar (Kuljuqtov, Tuzkoy tog'i, Jarqoq, Saritosh);
- 2) daryo va ko'l yotqiziqlari bilan qoplangan va shamol ta'sirida vujudga kelgan akkumulyativ tekisliklar;
- 3) Yassi yuzali vohalarda balandligi 5-15 metrli tepalar.

Olot tumani iqtisodining asosini qishloq xo'jaligi (paxtachilik, g'allachilik, mevachilik, polizchilik, sabzavotchilik, bog'dorchilik, chorvachilik) tashkil etadi. Tuman dehqonchiligida sug'oriladigan yerlar 43.7 ming ga, cho'l yaylovlari 54.5 ming ga.

Buxoro viloyatining iqlimi Qizilqum cho'li tufayli keskin kontinental cho'l iqlimi, ya'ni yoz fasli uzoq, havosi quruq, issiq, iyul oylarida o'rtacha harorat 27,2-29,60 oftobda (qumda) xarorat 60-700 gacha ko'tariladi. Asosiy yog'ingarchilik baxor va qish fasllarida bo'ladi. Yillik yog'in o'rtacha 125-282 mm, vegetatsiya davri 177-212 kunni tashkil etadi.

Bu xavo o'sha davrda quruqligini ko'rsatuvchi faktordir. Sug'orish mavsumida garmselning tezligi ayniqsa, iyul va avgust oylarida kuchayib ketadi va bu narsa anchayin salbiy oqibatlarga olib keladi.

“Qorako'l” meteostansiyasining iqlim ko'rsatkichlari.

1-Jadval

OYLAR												
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yillik
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
O'rtacha oylik va o'rtacha yillik havo temperaturasi (°S)												
-0,6	2,2	8,9	16,2	23,0	28,0	29,5	27,1	21,6	14,7	8,7	3,0	15,2
Bug'lanish (Ivanov N.N.dan koef. 0,8) (mm)												
12,5	30,9	57,9	97,7	182,0	262,9	278	250	193	118	60,5	34	1578,3
O'rtacha oylik va o'rtacha yillik yog'ingarchiliklar (mm)												
16,6	18,9	31,5	32,9	9,8	0,4	0,8	0,2	0,4	4,2	11,4	15,0	142,2
O'rtacha oylik va o'rtacha yillik nisbiy havo namligi soat 1300 da (%)												
76	71	65	60	45	35	35	36	38	48	63	70	54
Shamolning o'rtacha oylik va o'rtacha yillik tezligi (m/sek)												
3,6	3,6	3,9	3,9	3,9	4,6	4,6	5,0	3,8	3,3	3,0	3,1	3,9

Buxoro voxasining litologik tuzilishi: 10 metr chuqurlikkacha bo'z tuproq va mayda shag'al, uning ostida esa galechnik qatlami, keyin konglamerat va qumli tuproqlar tartib bilan keladi. Yer osti suvlarining oqimi bu qatlamlardan normal bo'lib, ular 3-5m chuqurlikda joylashishiga uning mineralizatsiya tarkibi 2-3 g/l ni tashkil etadi.

Yuqori qatlamning filtratsiya koeffitsienti 0,04-0,5 m/kunlik, 0,5-2,5 – qum, galechnik-graviy tarkibli 20-35 m/kun va qumli konglameratlarniki esa 1-3 m/kunni tashkil qiladi.

Viloyatning chekka tumanlarida yer osti suvlari 2-3 m chuqurlikda joylashib, ularning mineralizatsiyasi 3-6 g/l ni tashkil qiladi.

Yerlarning kichik nishabligi, tuproqning tabiiy sezuvchanligi, xaroratning yoz oylarida yuqoriligi va xavoning quruqligi suvning katta xajmda bug'lanishiga (70 foizgacha) olib keladi.

1-rasm. Amu-Buxoro mashina kanalining joylashuv sxemasi.

2-rasm ABMK PK 137+70 dagi "Tikkilik" suv taqsimlash inshooti GOOGLE MAPSdan tasviri.

ABMK-1 suv rostlash inshooti.

1. Dastlabki ma'lumotlar

 Ishga tushgan vaqti	1963 yil
Inshoot oraliqlar soni va o'lchami	6 ta, 6 metrlik 3 ta, 6.7 metrlik 3 ta
Inshoot turi	Diafragmali (yopiq turdagi)
Gidrozatvor tipi	Chuqurda joylashgan yassi sirg'aluvchan
Suv o'tkazish qobiliyati (m^3/s)	132
Kanal tubi otmetkasi (m)	184.01
MSS (m)	191.11

Г

ABMK-2 suv rostlash inshooti.

1. Dastlabki ma'lumotlar

Ishga tushgan vaqti	1975 yil
Inshoot oraliqlar soni va o'lchami	4 ta, 6 metr
Inshoot turi	Diafragmali (yopiq turdagi)
Gidrozatvor tipi	Chuqurda joylashgan yassi sirg'aluvchan
Suv o'tkazish qobiliyati (m^3/s)	155

Kanal tubi otmetkasi (m) 184.01
MSS (m) 191.11

XULOSA

“Ikkilik” suv taqsimlash inshootiga oid gidrologik, geologik, iqlim va kanallarning gidravlik elementlari to‘g‘risida materiallar berilgan. Ular yordamida kanalda kutiladigan suv sarflari aniqlangan.

Amu Buxoro Mashina Kanallaridan foydalanish bo‘limidan olingan gidrouzel kanallarining yillik suv sarfining 5 yillik jadvallari keltirilgan. Bu jadval asosida biz gidrouzelda qurilish ishlari olib borishning eng maqbul vaqtini aniqlab olamiz. Chunki qurilish jarayonini ekspluatatsiya xizmati xadimlari ishiga xalaqit bermagan xolda amalga oshirish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Bakiyev M., Majidov I., Nosirov B., Xo‘jaqulov R., Rahmatov M. Gidrotexnika inshootlari. 1-jild, darclik. T., “Vangi asr avlodi”, 2008.
2. Bakiyev M., Majidov I., Nosirov B., Xo‘jaqulov R., Rahmatov M. Gidrotexnika inshootlari. 2-jild, darclik T., “Ta’lim” 2009.
3. M. Bakiev, N. Kaveshnikov, T. Tursunov Gidrotexnika inshootlaridan foydalanish. Toshkent:, 2008.
4. M-G.A.Qodirova “Daryo gidrouzellaridan foydalanish” darslik TIMI T – 2010 y. 335 bet.
5. QMQ 2.06.01-97. Gidrotexnika inshootlari. Loyihalashtirishning asosiy nizomlari. O‘zb. Resp. Davlat arxitektura va qurilish qo‘mitasi. T., 1997.
6. Bakiev M.R., Rahmatov N., Ibraymov A. Kanaldagi gidrotexnika inshootlaridan foydalanish Toshkent 2018-yil
7. Bakiyev M.R., Kaveshnikov N., Tursunov T., Gidrotexnika inshootlaridan foydalanish. Toshkent, 2011 y.
8. Bakiev M.R., Kirillova Ye.I., Talipov Sh.G., Ernazarov N.Sh. «Ekspluatatsionnaya nadejnost i bezopasnost gidrotexnicheskix soorujeniy». Metodicheskoe posobie. Tashkent, TIIM, 2012 g.
9. Raxmatov N. Правовые вопросы обеспечения безопасности ГТС на трансграничных водных объектах бассейна Сырдарьи. "Irrigatsiya va melioratsiya" jurnali, Toshkent, № 4 2017 yil.
10. Ochilovich S. Z., Umirzak U. J. Theoretical basis of the behavior of the cotton-cotton model in the separator pipe //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – T. 3. – №. 02. – C. 597-603.

11. Дускараев, Н., & Нурмуродов, С. Ф. (2022). Исследование исходных процессов на многошпиндельных токарных автоматах. *European journal of interdisciplinary research and development*, 10, 144-150.

12. Habibovich A. N. Determination of the cross-sectional area of the threshold between rows of cotton //Web of scientist: international scientific research journal. – 2022. – Т. 3. – №. 3. – С. 197-201.

13. Raxmatov N. Ma'lumotlar bazasini yaratish yo'lidagi Sirdaryo havzasi suv xo'jalik birlashmasining tajribasi. "Irrigatsiya va melioratsiya" jurnali, Toshkent, № 2 (12) 2018 yil.

Жумаева, Ш. Ш. МЕТОДЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФРАЗОВЫХ ГЛАГОЛОВ. О 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O 'RTA MAXSUS, 353.

Жумаева, Ш. Ш. МЕТОДЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФРАЗОВЫХ ГЛАГОЛОВ. О 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O 'RTA MAXSUS, 353.

Жумаева, Ш. Ш. МЕТОДЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФРАЗОВЫХ ГЛАГОЛОВ. О 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O 'RTA MAXSUS, 353.

Жумаева, Ш. Ш. МЕТОДЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФРАЗОВЫХ ГЛАГОЛОВ. О 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O 'RTA MAXSUS, 353.

Жумаева, Ш. Ш. МЕТОДЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФРАЗОВЫХ ГЛАГОЛОВ. О 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O 'RTA MAXSUS, 353.